*באסרטיא, ופרה רצה בין הכרמים הרי זו
אבידה, טלית בצד גדר, קרדום בצד גדר,
ופרה רועה בין [א](הכרמים) אין זו אבידה,
ג' ימים זה אחר זה הרי זו אבידה, ראה
מים ששוטפין ובאין הרי זה גודר בפניהם
(רש"י- מילתא באפי נפשיה)
דברים כב אמר רבא לכל אבידת אחיך לרבות
אבידת קרקע, א"ל רב חנניה לרבא תניא
דמסייע לך ראה מים ששוטפין ובאין הרי
רבא
זה גודר בפניהם א"ל- אי משום הא לא
בברייתא
תסייע הבא במאי עסקינן בדאיכא עומרין,
אי דאיכא עומרין מאי למימרא? לא צריכא
דאית בה עומרין דצריכי לארעא מהו
דתימא כיון דצריכי לארעא כי גופה דארעא
ואין צריך להצילם | רועין בדרך אין זו אבידה... רצה בין הכרמים הרי זו אבידה
דמיין, קמ"ל: מצא חמור ופרה [וכו']:
הא גופה קשיא אמרת מצא חמור ופרה
תרתי לטיבותא
רועין בדרך אין זו אבידה רועין בדרך הוא
דלא הוו אבידה הא רצה בדרך, ורועה
בין הכרמים הויא אבידה אימא סיפא
חמור וכליו הפוכים ופרה רצה בין הכרמים
תרתי לריעותא
הרי זו אבידה רצה בין הכרמים הוא דהויא
אבידה הא רצה בדרך ורועה בין הכרמים
אין זו אבידה? *אמר אביי יגיד עליו ריעו
תנא רועה בדרך דלא הויא אבידה והוא
(אביי אומר שהפעולה קובע)
הדין לרועה בין הכרמים תנא רצה בין
(קשה)
הכרמים דהויא אבידה והוא הדין לרצה בדרך, א"ל רבא אי יגיד עליו ריעו
חדא גריעותא
ליתני קילתא וכ"ש חמירתא ליתני: רצה בדרך דהויא אבידה וכ"ש רצה
דהוי תרתי לגריעותא | חדא לטיבותא
בין הכרמים, ולתני רועה בין הכרמים דלא הויא אבידה וכ"ש רועה
דהוי תרתי לטיבותא | (עי' ר"ח)
בדרך? אלא אמר רבא רצה ארצה לא קשיא הא דאפה לגבי דברא הא
דאפה לגבי מתא, רועה ארועה נמי לא קשיא כאן באבידת גופה כאן
הסבר
באבידת קרקע: כי קתני רועה בדרך לא הויא אבידה הא רועה בין
הכרמים הויא אבידה באבידת קרקע, וכי קתני רצה בין הכרמים הויא
(הסבר) (א)
אבידה הא רועה בין הכרמים לא הויא אבידה = באבידת גופה - דרצה בין
(קשה) (ב)
הכרמים *מסקבא, ורועה בין הכרמים לא מסקבא, נהי
ואיך קתני דאינה אבידה
דלא מסקבא תיפוק ליה משום אבידת קרקע? בדכותי, ותיפוק ליה משום
למרות שרק רועה ולא רצה
אבידת גופה דדלמא קטלו לה? באתרא דמתרו והדר קטלי, ודלמא אתרו
בה? אי אתרו בה = *ולא אהדרו בה ודאי אבידה מדעת היא: החזירה
שנאמר השב תשיבם...
וברחה החזירה וברחה [וכו']: א"ל ההוא מדרבנן לרבא אימא "השב"
חדא זמנא "תשיבם" = תרי זמני? א"ל *"השב" אפי' ק' פעמים משמע "*תשיבם"
ב"ק נז: "אין לי אלא לביתו, לגינתו ולחורבתו מנין? ת"ל "תשיבם" = מ"מ, ה"ד אי דמינטרא פשיטא, אי דלא
[ב"ק סו] מינטרא אמאי? לעולם דמינטרא והא קמ"ל דלא בעינן דעת בעלים וכדר' אלעזר *דאמר הכל צריכין
דברים כב/ז דעת בעלים חוץ מהשבת אבידה שהתורה ריבתה השבות הרבה. °שלח תשלח *אימא "שלח" חדא
שילוח הקן | רש"י
חולין קמא. זימנא "תשלח" = תרי זמני? א"ל "שלח" °אפי' מאה פעמים משמע "תשלח" - אין לי אלא לדבר הרשות, לדבר
הוכח תוכיח | רש"י
ויקרא יט מצוה מנין? ת"ל "תשלח" מ"מ. א"ל ההוא מדרבנן לרבא ואימא °"הוכח" חדא זימנא "תוכיח" = תרי זמני? א"ל
"°הוכח" = "אפי' ק' פעמים משמע "תוכיח" - אין לי אלא הרב לתלמיד, תלמיד לרב מנין? ת"ל "הוכח תוכיח"
פריקה | טעינה
שמות כג "מ"מ °עזב תעזוב עמו" אין לי אלא בעליו עמו שאין בעליו עמו מנין? ת"ל "עזוב תעזוב" מ"מ °הקם תקים
דברים כב עמו "אין לי אלא בעליו עמו, שאין בעליו עמו מנין? ת"ל "הקם תקים" צמ"מ *ולמה ליה למכתב פריקה
תוס'
ולמה ליה למיכתב טעינה? צריכי: דאי כתב רחמנא פריקה הוה אמינא משום דאיכא צער בעלי
הבהמה מתקלקלת
חיים ואיכא חסרון כיס אבל טעינה דלאו צער בעלי חיים איכא ולא חסרון כיס איכא אימא לא
(קשה)
[לקמן לב.] ואי אשמעינן טעינה משום דבשכר אבל פריקה דבחנם אימא לא, צריכא, ולר"ש *דאמר אף טעינה
רש"י | תוס'
בחנם מאי איכא למימר? לר"ש לא "מסיימי קראי. למה לי למכתב הני תרתי ולמה לי למכתב
הא כולהו אזהרות על ממון ישראל | (א) | (ב)
אבידה? צריכי: דאי כתב רחמנא הני תרתי משום 'דבצערא דמרה איתא צערא דידה איתא' אבל
שיטרח בהשבתה
אבידה דצערא דמרה איתא וצערא דידה ליתא אימא לא! ואי אשמעינן אבידה משום דליתא למרה בהדה
אבל

אסרטיא· דרך כבושה לרבים: ששוטפין ובאין· לשדה חבירו: אמר רבא לכל אבידת כו'· מילתא באפיה נפשיה היא דאמרה רבא בבי מדרשא: מאי למימרא· ותיפוק ליה משום עומרין שישנן בכלל אבידה דדמו לפרטא דשה ושלמה ולמה לי "לכל" לרבויינהו: רועה בדרך· היכא תרתי למעליותא חדא דרועה ועוד דאפילו רצה לא מסתקבא, רצה בין הכרמים· היכא תרתי לגריעותא חדא דרצה ועוד דכרמים מסקבי לה רצה בדרך· היכא חדא לגריעותא דרצה ומתקלקלת בריצתה אי נמי תלך למרחקים רועה בין הכרמים· חדא לגריעותא דזימנין דמסתקבא: והא באבידת גופה כו'· מפרש ואזיל לה: באבידת קרקע· וחייב להוציאה משום הפסד כרמים: לגינתו ולחורבתו מנין· דהויא השבה ופטור: דעת בעלים· לומר לו שמור פרתך שהחזרתיה לגינתך שמלאתיה אובדת: הכל צריך דעת בעלים· גנב גזלן (ול' שומרים) שהשיבו צריכין להודיעו ואם לא הודיעו ומתה או נגנבה חייבים באחריותן, דכיון דידע שאבדה ולא ידע שהושבה לא נזהר בה ולא מאכילה: שלח· לגבי שלוח הקן: תרתי זמני· ואכן תלן *שלחה וחזרה שלחה וחזרה אפי' ארבע וה' פעמים חייב: לדבר הרשות· שאין צריך לצפור אלא לאוכלה: לדבר מצוה מנין· היה צריך לטהר בו את המצורע מנין שאסור באם על הבנים ת"ל תשלח: עזב תעזוב· פריקה: הקם תקים· טעינה: חסרון כיס· שהבהמה מתקלקלת: משום דבשכר· שנותנין לו שכר דאיכא למ"ד לקמן (דף לב·) טעינה בשכר פריקה בחנם: לא מסיימי קראי· הי משמע טעינה והי משמע פריקה ואי כתב חדא הוה אמינא לפריקה אתא אבל טעינה לא, כתב רחמנא אידך לטעינה: למה לי למכתב אבידה· השבת אבידה לכתוב או הא או הא ולינגמר מיניה דהא כולהו אזהרות ממון ישראל הוא: צערא דמרה· הוא שעומד שם ואין יכול לטעון לבדו וכן לפרוק: דליתא למרה בהדה· שיטרח בהשבתה דאיתיה:

תורה אור

קרדום בצד גדר· פירשתי לעיל (כט: סד"ה ואם נטל): למה לי למכתב רחמנא פריקה כו'· אין לפרש למה לי דכתב כוליה קרא דפריקה או דטעינה דא"כ היכי קאמר אי אשמועינן טעינה דבשכר הא משמע לקמן (דף לב·) דטעינה לא הוי בשכר אלא משום דנכתב פריקה ועוד דלא שייכא כך צריכותא אלא לקמן אלא י"ל למה לי דכתב רחמנא יתורא דמרבינן אין בעליו עמו בפריקה ולמה לי דכתב בטעינה:

לרבי שמעון לא מסיימי קראי· תימה דלקמן (דף לב·) משמע דקרא דטפלים בדרך לא מסיים לר"ש דהוי בטעינה דטעונייהו עלייהו משמע ואי לא כתב אלא חד הוה מוקמי ליה בפריקה אבל קרא דרובץ תחת משאו לא משמע לכ"ע אלא בפריקה וכשנכתבו שניהם ע"כ גם לר"ש קרא דטפלים בדרך הוי בטעינה וא"כ לר"ש לא יכתוב אלא חד יתורא לאין בעליו עמו בקרא דטפלים בדרך וי"ל דרובץ תחת משאו נמי לא מסיים לר"ש דאפשר למשמע בטעינה דע"י שאין הרבה בני אדם לטעון מכביד המשוי על הבהמה ורובצת ולקמן לא אצטריך למימר דלא מסיימי אלא אקרא דטפלים בדרך והא דפריך לקמן (דף לב:) והא וחדלת בפריקה הוא דכתיב לא הוי אלא אליבא דרבנן דלר"ש מצי למהוי בטעינה:
אבל

רבינו חננאל

איסטרטא. אמר רבה אמר קרא לכל אבידת אחיך לרבות אבידת קרקע: קתני רישא רועים בדרך אינה אבידה הא רצים בדרך ורועים בכרמים אבידה היא. וקתני סיפא רצה בכרמים הרי זו אבידה הא רועים אינה אבידה קשיא רישא אסיפא. ופריק רבא הכי רצה ופניה כלפי השדה = אבידה היא וחייב להחזיר. רצה ופניה כלפי המדינה אינה אבידה. רועה בדרך ואפי' רועה בכרמים אינה אבידה אבל יש בה אבידת קרקע שאוכלת הזמורות ומפסדת הכרם והאי דקתני רצה בין הכרמים הויא אבידה באבידת גופה כי בריצתה מכין אותה זמורות הכרם ועושין בה חבורות וזהו פי' מסתקבא כי סיקוב זה לשון חבורה הוא.*) והא דתניא רועה בכרמים אינה אבידה בכרמי כותי' אבידת קרקע ליכא דהא קרקע כותים הוא. אבידת גופה ליכא דהא רועים מעט מעט והילוכם בניחותא ואין סיקוב. השב אפי' ק' פעמים תשיבם אפי' לגינתו ולחרבתו דיו. אמר ר"א הכל צריכין דעת[בעלים] חוץ מהשב אבידה (לבעלים) שהרי ריבתה התורה בה השבות הרבה. וכן שלח תשלח את האם חייב לשלחה אפי' ק' פעמים ואפי' צריך לה לדבר מצוה כגון טהרת מצורע וכיוצא בו אפי' הכי חייב לשלח האם וכן דין הוכח תוכיח אפי' ק' פעמים ואפי' תלמיד לרב. וכן דין עזוב תעזוב וכן הקם תקים בין בעליו עמו בין אין בעליו עמו וכן

קנד א ב מיי' פי"א מהל' אבידה הלכה ג ה סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רס סעיף ט:
קנה ג מיי' שם הלכה כ סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רנט סעיף ט:
קנו ה ו ז ח מיי' פי"א שם הל' ג ד סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רסז סעיף ג:
קנז ט מיי' שם פי"א הל' יד סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רסז סעיף א:
קנח כ מיי' פ"ד מהל' גניבה הל' י ועיין בהשגות ובמ"מ ופ"א מהל' גזילה הל' ח סמג עשין עא טוש"ע ח"מ סי' שנה סעיף א:
קנט ל מיי' פי"א מהל' אבידה הל' א סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רסז סעיף א:
קס מ מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' ה סמג עשין סה טוש"ע יו"ד סי' רצב סעיף ה:
קסא נ מיי' פ"ו מהל' דעות הל' ז סמג עשין יא:
קסב ס ע מיי' פי"ג מהל' רוצח הל' א סמג עשין פ טוש"ע ח"מ סי' רעב סעיף א:

הגהות הגר"א
[א] גמ' ופרה רועה בין הכרמים. נ"ב העצבים וכ"ה ברי"ף וש"פ רבינו (ועמ"ש בח"מ סי' רס"ט ס"ק כ):

[פי' שוטה כה ערוך ערך סקג]

[נ"ל ולא אהדרו בה מהר"ם]

חולין פו.

*) עי' לעיל ד' כז ע"ב בד' רבינו גבי הא דאמרי' בה משום דמסקב לי' להמלה.

נוסח
אובדת קרקע

נוסח
סתירה בין רישא לסיפא [illegible]

מגנה
תשובות אביי ורבא ליישב סתירה הנ"ל

נוסח/מגנה (עד עמ' ב')
סידורה של דרשות בכפילות לשון

נוסח/מגנה (המשך)
[illegible]

** ג"ל לא [illegible]

* לגריעותא
1. רצה
א- מתרחקת יותר
ב- מתקלקלת
2. כרם
נחבלת ע"י שריטות

לטיבותא
1. הליכה
2. דרך

* אחרי הסוגיים [illegible] לימוד פסוקים על כפילות לשון [illegible]

[illegible] מצות פריקה טעינה והשבת אבידה [illegible] ממון חבירו

* עי' ר"י בא"ג הוצאת מוסד הרב קוק הערה 860 [illegible]

אבל הני תרתי דאיתא למרה בהדה אימא לא, צריכא: *מות יומת המכה אין לי אלא במיתה הכתובה בו, מנין שאם אי אתה יכול להמיתו במיתה הכתובה בו שאתה רשאי להמיתו בכל מיתה שאתה יכול להמיתו? ת"ל "מות יומת" מ"מ. הכה תכה אין לי אלא בהכאה הכתובה בהן מנין שאם אי אתה יכול להמיתן בהכאה הכתובה בהן שאתה רשאי להכותן בכל הכאה שאתה יכול? ת"ל "הכה תכה" מ"מ. השב תשיב אין לי אלא שמשכנו ברשות ב"ד משכנו שלא ברשות ב"ד מנין? ת"ל "השב תשיב" מ"מ. חבל תחבול אין לי אלא שמשכנו ברשות, משכנו שלא ברשות מנין ת"ל "חבל תחבול" מ"מ, והני תרי קראי למה לי? חד לכסות יום וחד לכסות לילה. פתח תפתח אין לי אלא לעניי עירך, לעניי עיר אחרת מנין ת"ל "פתח תפתח" מכל מקום. נתן תתן אין לי אלא מתנה מרובה, מתנה מועטת מנין? ת"ל "נתן תתן" מ"מ. העניק תעניק* אין לי אלא שנתברך הבית בגללו, לא נתברך הבית בגללו מנין ת"ל "העניק תעניק" מ"מ ולר' אלעזר בן עזריה דאמר נתברך הבית בגללו מעניקין לו, לא נתברך הבית בגללו אין מעניקין, "תעניק" למה לי? *דברה תורה כלשון בני אדם. העבט תעביטנו *אין לי אלא שאין לו ואינו רוצה להתפרנס אמר רחמנא תן לו דרך הלואה, יש לו ואינו רוצה להתפרנס מנין? ת"ל "תעביטנו" מ"מ, ולר"ש *דאמר יש לו ואינו רוצה להתפרנס אין נזקקין לו, "תעביטנו" למה לי? דברה תורה כלשון בני אדם: **היה בטל מן הסלע לא יאמר לו תן לי סלע אלא נותן לו שכרו כפועל (בטל):** *(תנן) *נותן לו שכרו כפועל בטל מאי "כפועל בטל"? *אמר אביי כפועל בטל של אותה מלאכה דבטל מינה: **אם יש שם ב"ד מתנה בפניהם:** איסור ורב ספרא עביד עיסקא בהדי הדדי אזל רב ספרא פלג ליה בלא דעתיה דאיסור באפי בי תרי, אתא לקמי' *דרבה בר רב הונא א"ל זיל אייתי תלתא דפלגת קמיהו אי נמי

תרי

*) לקמן סח. בכורות כט:

תורה אור

במדבר לה
דברים יג
שם כד
שמות כב
דברים טו
שם טו
שם טו
שם טו

דליתיה למרה · דכתיב "עמו" אימא יחזור אחר בני אדם וישכור: **שאם אי אתה יכול להמיתו במיתה הכתובה בו** · והיינו סייף כגון שהיה בספינה וברח ואתה יכול לזרוק בו חץ או למושכו: **הכה תכה** · בעיר הנדחת: **אין לי אלא שמשכנו ברשות ב"ד** · דלעק עליו בדין ושלחו שלוחם לתפוס מטלטליו דקרא דהשבת העבוט עליה כתיב דכתיב לעיל מיניה "בחוץ תעמוד והאיש" ואמרינן לקמן בפ' המקבל (דף קיג·) בשליח ב"ד הכתוב מדבר: **שלא ברשות ב"ד מנין** · דצריך השבה: שהם חבלה ע"פ ב"ד היא דלא שכיח דחציף איניש ליכנס בבית וליטול מטלטלי שלא ברשות: **חד לכסות יום וחד לכסות לילה** · בפ' המקבל (לקמן קיד:) מפרש לקרא הכי: **מתנה מועטת מנין** · אם אי אפשר לך ליתן מתנה מרובה: **אין לי אלא שנתברך הבית בגללו** · דהכי כתיב קרא "אשר ברכך ה' אלהיך תתן לו": דרבי אלעזר בן עזריה בקדושין (דף יז:): **שאין לו** · ממה שיתפרנס: **ואינו רוצה להתפרנס** · משלך במתנה ואמר רחמנא "העבט" דרך הלואה: **יש לו ואינו רוצה להתפרנס** · משלו אלא משלך מנין שאתה חייב להעביטו וליפרע ממנו אחר מיתה ת"ל "תעביטנו" והכי מפרש בכתובות פרק מציאת האשה (דף סז:): **מאי כפועל בטל** · והלא איכו בטל שהרי טורח בהשבתה ומתניתין תני נותנין לו כשיעור שירצה פועל ליטול להתרפות ממלאכה ולישב בטל: **כפועל בטל של אותה מלאכה דבטל מינה** · כמה אדם רוצה ליטול ולפחות משכרו ליבטל ממלאכה זו כבדה שהוא עוסק בה ולעסוק במלאכה קלה כזו הכל לפי כובד המלאכה וריבוי שכר יש מלאכ' שטורחה קל ושכרה רב או חילוף: **פלג** · בסחורה ולא היו מעות אלא דבר הצריך שומא:

תרי

אבל הני תרתי דאיתנהו למרייהו בהדייהו · ואע"ג דמרבינן לעיל 'אין בעלים עמו' היינו שהוא זקן או חולה וכהי דאין יכול לעזור יכול לשכור פועלין ואימא לא, קא משמע לן:

אין לי אלא משכנו · פרשתי בהמקבל (לקמן דף קיג·):

דברה תורה כלשון בני אדם · וא"ת וכי לית להו כל הני דרשות דלעיל ואליבא דר"ש משנינן נמי לעיל דלא מסיימי קראי ובר"ה (דף ח·) דריש נמי ר"ש עשר תעשר אחד מעשר דגן ואחד מעשר בהמה וי"ל דדוקא הכא בהני תרי קראי אמרינן "דברה תורה כלשון בני אדם" משום דמוכחי קראי דכתיב "די מחסורו" ובאידך כתיב "אשר ברכך" ובריש השואל (לקמן דף צד: ושם ד"ה אלא) דאמר אם גנב אין לי אלא גניבה, אבידה מנין ת"ל יגנב ופריך למ"ד דברה תורה כלשון בני אדם מאי איכא למימר התם נמי איכא הוכחה דגניבה משמע דוקא גניבה ולא אבידה*:

אם יש שם ב"ד יתנה בפניהם · שישלם לו כל מה שישתכר במלאכה שהוא עושה ואם אין ב"ד לא ישיב כיון שאם ישיב לא יהא לו אלא כפועל בטל אבל אם איכו עושה מלאכה ישיב בחנם וא"ת לעיל דנקט או שהיתה שלו מרובה היכי דמי אי ליכא ב"ד אפילו מועטת נמי מן האבידה לא ישיב ואי בפני ב"ד כי נמי אין מרובה אלא שוה לאבידה למה יתנו ב"ד ליתן לו כל שכרו א"כ מה ירויחו הבעלים וי"ל דנ"מ לכושרא דאיתא או לטרחא יתירה וכה"ג משני בסוף השוכר את הפועלים (לקמן דף עו:) וא"ת דהכא משלם לכל הפחות השכירות כפועל בטל וכן משני לקמן בסוף השוכר את הפועלים (שם) גבי רועה שהיה יכול לקדם ברועים ובמקלות ש"ש בשכר וש"ח בחנם חייב וש"ש שקדם בשכר חוזר ונוטל מבעל הבית ומסתמא ש"ח נמי שקדם בשכר חוזר ונוטל מבעה"ב ואילו בפרק הגוזל בתרא (ב"ק דף קטו:) תנן שטף נהר את חמורו וחמור חבירו הניח את שלו והציל את של חבירו אין לו אלא שכרו ואין משלם לו דמי חמורו שטבע וי"ל דהתם מיירי כשהיה יכול להציל ע"י הדחק דאי לאו הכי מאי אמר ליה מהפקירא קזכינא כדאיתא התם וע"ל כיון שבעל החמור שם יכול לומר הייתי שוכר פועלים להצילו וא"ת הכא אמאי נוטל שכר וכן לקמן ש"ח שאין צריך לקדם אם קידם בשכר אמאי נוטלו מבעה"ב דאמרי' פר' הכונס (שם דף נח. ושם ד"ה אי) דמבריח ארי מנכסי חבירו פטור ולישנא בתרא דהכונס דמבריח ארי פטור משום דלית ליה פסידא אתי שפיר דהכא אית ליה פסידא אבל ללישנא קמא דקאמר דמבריח ארי מדעתו משמע אפילו אית ליה פסידא פטור כיון דמדעתו הוא קשה ואור"י דמבריח ארי פטור היינו דוקא שמצילו מפחד הארי שירא שיבא וקידם ברועים והבריחו דלא ברי היזיקא דבלא הצלתו יכול להיות שלא היה בא אבל מציל מפי הארי ושטף נהר חמורו ומחזיר אבידה דברי היזיקא ובא זה והציל נוטל שכרו וא"ת דפורע חובו דשרי למודר הנאה בפרק אין בין המודר (נדרים דף לג·) ופרק בתרא דכתובות (דף קז· ושם) מחשבין ליה מבריח ארי אע"ג דברי היזיקא ואית ליה פסידא וי"ל דהתם נמי אין מצילו מן ההפסד דמה שמלוה טורף ממנו אין זה הפסד שהרי נתחייב לו ולכך חשיב ליה כמבריח ארי א"נ כדמפרש טעמא בירושלמי דנדרים הוינא מפייס ליה ומחיל לי ואפי' במשכון מפייס הוינא ליה ויהיב לי משכוני ואפילו בב"ח דוחק מסיק בירושלמי והטעם נראה משום שיכול לומר הייתי מוצא אוהבים הרבה שיפרעו עבורי דהיינו מעין אותם הטעמים והא דקרי ליה בפ' ח"ה (ב"ב דף מג·) מבריח ארי נתן לרור ונטל לרור דסכר מינה מיא ואפיק מינה מיא אע"פ שמצילו מן ההפסד שהיה נהר שוטפה התם לא נקט לשון מבריח לענין שיפטר משכר הבריחה אלא כלומר אין זו חזקה כיון שאין מתקן השדה אלא מגין עליה בעלמא שלא תבא לידי קלקול ונראה שגם ר"ת סובר דלא חשיב מבריח ארי במקום שמצילו מן ההפסד שהיה מעמיד ההיא דפורע חובו דוקא במזונות אשתו כדמפרש בפ' בתרא דכתובות (דף קז. ושם) משום דלאפשר שתהא עושה ואוכלת או תתפרנס מן הצדקה או מקרוביה שיתנו לה בחנם אבל שאר פריעת חוב אור"ת דאין זה מבריח ארי אלא מהנה גמור וירושלמי פליג אגמרא שלנו ולפ"ז אם השר גזל ביתו של ישראל ובא חבירו ישראל ופייס אותו בדמים מועטים אם ירצה בעה"ב ליקח ביתו ישלם דמים לחבירו וכן פסק רבינו גרשום אבל רש"י פסק שיחזיר לו ביתו חנם בפ' הנזקין (גיטין דף נח:) ונראה דלא מבעיא אם קנאה בדמים שמציל הבעלים מן ההפסד שישלמו הבעלים אלא אפי' קנאן בשויו ולא דמי למבריח ארי דאם היה משתקע בידו לא היה הבית חוזר לו לעולם ואפי בשויו ודמי למקדים ברועים ובמקלות בשכר דאמרי' שנותן שכרו עד כדי דמיהם וכ"מ לכושרא דאיתא או לטרחא יתירא ועוד נר' אפי' ידוע בודאי שאפילו לא מיהר לקנותו היה חוזר לבעלים בדמים הללו כל שעה שירצו בין קנאן בדמים מרובים בין קנאן בדמים מועטים לא דמי למבריח ארי כיון שיצא הבית מחזקת ישראל ובא לידי נכרי וזה מוציאו מחזקת נכרי ומחזירו ליד ישראל נוטל מה שההנהו:

כפועל בטל · פירשנו באיזהו נשך (לקמן דף סח· ושם ד"ה ונותן):

אלמנה

עין משפט
נר מצוה

קסד א מיי' פי"ד מהל' סנהדרין הל' ח:

קסה ב ג מיי' פ"ג מהל' מלוה ולוה הל' ה סמג לאוין קפ טוש"ע ח"מ סי' צז סעיף טז:

קסו ד ה מיי' פ"ז מהל' מתנות עניים הל' יג סמג עשין קסב טוש"ע י"ד סי' רמז סעיף א וסי' רמח סעיף א וסי' רנא סעיף ג:

קסז ו מיי' פ"ג מהל' עבדים הלכה יד סמג עשין פד:

קסח ז מיי' פ"ז מהל' מתנות עניים הל' ט סמג עשין קסב טוש"ע י"ד סי' רנג סעיף י:

קסט ח מיי' פי"ב מהל' גזילה ואבידה הלכה ד סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסה:

[וע"ע תוס' כתובות סז: ד"ה וחכמים ועמ"ש תוס' סוטה כד. ד"ה ור' יונתן ותוס' מנחות יז: ד"ה מאי באריכות]

קע ט מיי' פ"ה מהל' שלוחים ושותפין הל' ט סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קעו סעיף יז:

נושא:
חלוקת עיסקא
בעי ב"ד

◆

רבינו חננאל

וכן דין השב תשיב את העבוט וכן דין חבל תחבול בין כסות יום בין כסות לילה וכן פתח תפתח את ידך וגומר לענייך ואפי' לעניי עיר אחרת וכן דין נתן תתן לו *)במתנה בין מרובה בין מועטת. וכן דין העניק תעניק לו ואפי' לא נתברך הבית בגללו וכן העבט תעביטנו אפי' יש לו ואינו רוצה להתפרנס: היה בטל מסלע לא יאמר לו תן לי סלע אלא נותן לו שכרו כפועל תנא כפועל בטל. ואקשי' והא לאו בטל הוא דהא מתעסק להחזיר האבידה. ופירקה אביי כפועל בטל של אותה מלאכה פי' כגון שהיה חייט והניח מלאכתו והלך להשיב את האבידה ונשתהה בהשבתה כשיעור תפירת בגד ששכרו סלע לא יאמר לי כבר בטלתי ממלאכתי שיעור סלע תנה לי אלא משערין שכרו בעת שאין לו מה יתפור אלא יושב ובטל אם יבא אדם ויאמר לו הנך יושב ובטל תקח בתפירת בגד חצי סלע או תשאר בטל היום ובעת שהמלאכה מצויה כגון קרוב לרגל וכיוצא בו שכר תפירת הבגד סלע ומה שמתברר שנוטל בשעה שאין לו תפירה לתפור הוא שנוטל מבעל האבידה וכן אם יאמר לו אדם אתה חיים ואין תפירה מצויה אצלך תבוא ללבון עמי לבנים ותיקח שכירותך כך וכך וזה מפני שלא התנה בב"ד על שכרו. אבל התנה בב"ד נוטל לפי תנאו דתנן אם יש שם ב"ד מתנה בפני ב"ד. איסור ורב ספרא הוו שותפי בעיסקא אזל רב ספרא פלג בלא דעתיה דאיסור קמי תרי וחייביה רבא לאיתויי תלתא אי נמי תרי מינו תלתא אי נמי תרי סהדי דפלג קמיה

*) נ"ל תתן לו בין מתנה מרובה בין וכו'

מסורת
הש"ס

[סנהדרין מה: ע. עב]

שמות כב:כה אם חבול תחבול שלמת רעך עד בא השמש תשיבנו לו

קידושין יז:

[שם וש"נ]

כתובות סז:

[ע"ש]

[נ"ל תנא]

הא לא בטיל מיניה רש"ל

[נה"ש איתא ר' אבא אבל בתוס' ב"ב ע. ד"ה מוכח הגי' לפניהם ר"נ]

◆

גליון
הש"ס

גמ' אתא לקמיה דרבה בר רב הונא. עיין תוס' ב"ב מ ע"א ד"ה קיום דהיה לפניהם סגירה לבן אתא לקמיה דר"נ ותוס' ד"ה דברה תורה וכו' משום דמוכחי קראי. עיי' מזרחי ריש פ' עקב: